

اشکال هشتم)

آیه شریفه اصلاً در مقام آن نیست که بگوید گروهی باید بروند و تفقه کنند و انذار کنند، تا بگوییم آیه در صدد بیان وجوب انذار است (و آنگاه بگوییم پس تحذر واجب است)

بلکه آیه در صدد آن است که بگوید همه نباید به جهاد بروند و پیامبر (ص) را در مدینه تنها بگذارند.

حضرت امام در توضیح این اشکال می‌فرمایند:

« فیصیر محصل مفادها- و العلم عند الله-: أنه لا يسوغ للمؤمنين أن ينفروا جميعاً، فينفرد رسول

الله صلى الله عليه وآله فلم لا يكون نفرهم بطريق التفرقة، و بقاء طائفة، و نفر طائفة أخرى؟

فيتوجه الحث المستفاد من كلمة «لو لا» التحضيضية إلى لزوم التجزئة و عدم النفر العمومي، لا

إلى نفر طائفة للتفقه»^۱

ما می‌گوییم:

۱. حاصل این اشکال می‌تواند اشاره به نکته‌ای باشد که در ابتدای بحث از آیه نفر، از قول مفسرین مطرح

کردیم و گفتیم مطابق با یکی از معانی آیه، آیه می‌فرماید: «چرا همه با هم به جهاد می‌روید، گروهی بروید

جهاد و گروهی بمانید در مدینه و فقه را فرا بگیرید»

۲. حضرت امام با توجه به همین معنی می‌گویند: پس آیه در حقیقت می‌خواهد بگوید «همه نباید با هم کوچ

کنید» [و ما كان المومنون لينفروا كافة] و اصلاً در مقام وجوب تفقه یک عده و لزوم انذار آنها نیست. و لذا

چون در مقام ایجاب انذار نیست، غایت آن (تحذر) هم واجب نمی‌شود.

۳. اما در حاشیه به اشکال و جوابی اشاره می‌کنند:

« و دعوى أن ذلك مخالف لظاهر الآية، فلو كان المراد ما ذكر لاكتفى بالآية الأولى، فذكر قوله:

(فلو لا نفر) لإيجاب النفر للتفقه. هذا مع أن ظاهر قوله: (و ما كان المؤمنون) ليس نهياً، بل إخبار

عن عدم إمكان النفر العمومي، لاختلال النظام به.

ممنوعة: بأن عدم الاكتفاء بالجملة الأولى لعله لدفع ما ينقدح في الأذهان: من أن عدم نفر الجميع

يوجب بقاء سائر الطوائف في الجهالة، فقال تعالى ما قال، فليست الآية في مقام بيان وجوب النفر.

و قوله: (و ما كان المؤمنون) إخبار في مقام الإنشاء، و لو بقرينة شأن نزول الآية، كما قال المفسرون

«۱»، و ليس المراد الإخبار بأمر واضح لم يختلج ببال أحد خلافه، إلّا أن يحمل على كونه مقدّمة

^۱. انوار الهداية، ج ۱، ص ۳۰۸

لقلوله: (فلو لا نفر)، و هو خلاف الظاهر، بل ليس المراد بالنهي عن النفر إلّا في مورد شأن نزول الآية، و إلّا فعدم إمكان نفر جميع الناس في جميع الأدوار واضح لا يحتاج إلى النهي.^۱

توضیح:

۱. ان قلت: اینکه آیه درصدد بیان «تحریم نفر جمعی» باشد و نه «ایجاب نفر طائفه ای خاص»، خلاف ظاهر است.
۲. چرا که: اولاً: «تحریم نفر جمعی» از ابتدای آیه فهمیده می‌شود و دیگر لازم نبود «فلولا نفر...» گفته شود.
۳. و ثانیاً: اصلاً «و ما كان المومنون...» (صدر آیه) نهی نیست و لذا تحریم نفر جمعی را نمی‌گوید بلکه، خبری است و می‌گوید مردم چنین نمی‌کنند که همه با هم کوچ کنند چرا که اختلال نظام پیش می‌آید.
۴. قلت: اولاً: اینکه در ادامه آیه «نفر طائفه ای خاص» اشاره شده، به خاطر آن است که گوشزد کند که «اگر خدا نفر جمعی را تحریم کرده است، باعث نمی‌شود که مردم از تفقه بی‌نصیب بمانند چرا که بالاخره یک عده‌ای می‌آیند.» پس در هر حال آیه اصلاً در مقام ایجاد انذار نیست بلکه می‌فرماید چنین می‌شود.
۵. و ثانیاً: صدر آیه (ما كان المومنون)، جمله خبری است که در مقام انشاء (تحریم نفر جمعی) است (چرا که شأن نزول آیه آن است که مردم نباید همه به جهاد بروند، بلکه به صورت نوبه ای چنین کنند)
۶. چرا که اگر در مقام اخبار باشد، از یک امر بدیهی خبر می‌دهد (اینکه همه مردم کوچ نمی‌کنند، بدیهی است) [ما می‌گوییم: و البته اگر «عدم کوچ جمعی» بدیهی است، نهی از آن هم لغو است]
۷. و تنها در یک صورت می‌توان صدر آیه را خبری دانست و آن اینکه آن را مقدمه «فلولا نفر» بدانیم (بدیهی است که مردم همه کوچ نمی‌کنند، پس باید گروهی کوچ کنند)
۸. و این خلاف ظاهر است.

ما می‌گوییم:

۱. اولاً: حتی اگر بپذیریم که آیه، اصلاً درصدد بیان «وجوب نفر طائفه‌ای خاص» نیست، باز هم می‌توان از آیه شریفه «جواز تقلید» را استفاده کرد و حجیت قول مفتی را ثابت کرد. چرا که مطابق فهم حضرت امام، آیه می‌گوید:
- «مردم همه نباید کوچ کنند [و به جنگ بروند و در مسیر جنگ، از طریق دیدن نصرت الهی، احکام را فرا بگیرند] البته این ضرری به تفقه نمی‌زند، چرا که بالاخره عده‌ای چنین می‌کنند و وقتی برگشتند، خبر می‌دهند و مردم دیگر تحذر می‌کنند»
- و روشن است که این عبارت، جواز تقلید و حجیت آن را ثابت می‌کند.

۱. همان، پاورقی

۲. ثانیاً: حضرت امام ظهور «لولا تحضیضیه» در «وجوب نفر بعض» را پاسخ نداده‌اند.

